

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ЛИТВИН Наталія Анатоліївна - професор кафедри службового та медичного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор

<https://orcid.org/0000-0003-4199-1413>

ЦИБКА Андрій Анатолійович, аспірант першого року навчання Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID 0000-0003-1161-8204
DOI 10.32782/LAW.UA.2022.4.7

Основною метою статті є комплексний аналіз основних видів загроз, що виникають у сфері енергетичної безпеки України в умовах воєнного стану та виокремлення адміністративно-правових аспектів її забезпечення.

Наявний в Україні досвід щодо виявлення та реагування на загрози енергетичній безпеці в умовах правового режиму воєнного стану, який було введено 24 лютого 2022 року, ще не був на належному рівні досліджений з точки зору теорії адміністративного права.

На основі аналізу викладених у статті загроз у різних сферах енергетичної безпеки зроблено висновок, що в умовах правового режиму воєнного стану та умовах ведення війни основною загрозою є перефривання надходження енергетичних ресурсів, що може бути пов'язане як із веденням бойових дій, ракетними та безпілотними атаками на енергетичні об'єкти України, так і з перефриванням звичних логістичних шляхів та джерел постачання. Це, у свою чергу, може мати наслідком пряму нестачу або неспроможність доставити енергетичні ресурси споживачам, або ж неможливість здійснювати постачання енергоресурсів через руйнування відповідної інфраструктури. Такі загрози тягнуть за собою другорядні ризики, як панічне споживання енергоресурсів населенням, зростання ціни на енергоносії тощо.

В умовах правового режиму воєнного

стану з метою належного реагування на вищезазначені загрози державі згідно з національним законодавством надаються більш широкі та централізовані повноваження, ніж за мирних умов. Окрім введення нового різновиду державних органів – військових адміністрацій, значно зростає роль Уряду та військового командування, розширюється спектр правових заходів, які можуть бути використані. Крім того, зростає роль координаційних органів, що підкреслює важливість колегіального підходу реагування на загрози у сфері енергетичної безпеки, а також необхідність реагувати на загрози одразу на всіх рівнях – від центрального до місцевого. Допускається обмеження ряду конституційності прав громадян.

Встановлено, що для подолання загроз у сфері енергетичної безпеки державою повинна застосовуватися низка заходів, направлених на максимально можливе дотримання прав і свобод людини і громадянина, що може супроводжуватись відступом від них лише в інтересах загальносуспільного блага. У зазначених випадках дії держави мають ґрунтуватися на принципах необхідності, пропорційності та тимчасовості, а також супроводжуватись парламентським та судовим контролем.

Ключові слова: енергетична безпека, загрози енергетичній безпеці, енергетичні ресурси, правовий режим воєнного стану, адміністративно-правове забезпечення енергетичної безпеки.

Постановка проблеми

Із введенням воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року енергетична безпека країни зіштовхнулася з безпрецедентним рівнем загроз, які змушують по-новому поглянути на цей інститут та дослідити гіркий, але унікальний досвід щодо забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану, а також не бачених ще у XXI столітті масових ракетних та безпілотних обстрілів енергетичної інфраструктури країни.

Повною мірою проявив себе рівень залежності сучасного суспільства від забезпечення енергетичної безпеки, а саме від можливості мати стабільний доступ до енергетичних ресурсів на своєчасній, надійній та доступній основі [1]. Важливу роль енергетичної безпеки відчуло як населення, яке має забезпечувати свої основні потреби у електро- та водопостачанні, обігріві та пов'язаних із доступом до енергоресурсів послуг, так і вся економіка в цілому, базис для функціонування якої складає енергетична безпека.

Під час воєнного стану енергетична безпека відіграє значно більшу роль, ніж за мирних часів, що пов'язане із можливістю переривання надходження або виробництва енергетичних ресурсів через військові дії, а також у зв'язку із потребою першочергового задоволення енергетичних потреб збройних сил та критичної інфраструктури. Крім того, руйнування енергетичної інфраструктури можуть використовуватись як політичний інструмент з метою тиску на населення та представників влади.

З огляду на все це, необхідно комплексно підійти до питання забезпечення енергетичної безпеки, враховуючи належне адміністративно-правове реагування з боку держави, та участь органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та окремих громадян для їх подолання в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Безпековий аспект щодо забезпечення енергетичної безпеки держави як у мирний час, так і воєнний, потребує постійного удосконалення. Проблематиці енергетич-

ної безпеки присвячено наукові праці та доробки таких вітчизняних науковців, як В. Бараніка, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Ільєнка, Б.Кормича, М. Ковалка, Л. Криворучького, В. Ліра, А. Новицького, Р. Петрова, Г. Рябцева, В. Саприкіна, Н. Сухіна, О.Суходолі, А. Сухорукова, Н. Стучинської, М. Тимченка, В. Точіліна, А. Халатова, Н. Фіалко, А. Шевцова, А. Шидловського, О. Шевченка та інших. При цьому у вказаних роботах питання енергетичної безпеки та її адміністративно-правового забезпечення під час воєнного стану не розглядалось.

Метою цієї статті є проведення комплексного аналізу основних видів загроз, що виникають у сфері енергетичної безпеки України в умовах воєнного стану та виокремлення адміністративно-правових аспектів її забезпечення.

Виклад основного матеріалу

Для досягнення поставленої мети варто розглянути основні види загроз, що існують у сфері енергетичної безпеки України.

Паливна сфера

Хронологічно першою проблемою, з якою більшою мірою зіштовхнулось населення України, став дефіцит пального та кризовий стан усього ринку нафтопродуктів. Причинами цього стали не лише велика кількість переселенців, які миттєво покинули свої домівки через початок бойових дій, а в подальшому й ракетні обстріли відповідної інфраструктури (уже в травні 2022 року повідомлялось про знищення 27 нафтобаз [2]), але й більш глибокі та системні проблеми, які могли бути частково вирішені ще до війни.

Однією з основних причин дефіциту пального, крім фізичного знищення їх запасів та відповідної інфраструктури, стало припинення постачання нафтопродуктів з Росії та Білорусі, частка яких в імпорті за деякими даними станом на 2021 рік складала приблизно 70% [3]. Крім того, звичні логістичні ланцюги були порушені, були закриті порти (повідомлялось, що 10% пального імпортували з Литви та доправляли морем),

що, у свою чергу, не дало можливість швидко поповнити запаси пального. Було зруйновано внаслідок ракетних обстрілів Кременчуцький нафтопереробний завод, який міг забезпечити до 18% внутрішніх потреб у пальному [4].

Неможливість одразу налагодити сталі, регулярні та достатні альтернативні поставки з Європи пояснюється рядом складнощів – від проблем з перевезенням пального, пов'язаним з відсутністю відповідних спроможностей у напрямку України, до відсутності зарезервованого пального для України в Європі.

Додатковою загрозою стало збільшення вартості пального. Проблема може виникнути, зокрема, через введення державного регулювання цін, які можуть не відповідати ціні оптових закупівель у Європі. Загалом, серед експертного середовища склалися різні підходи по відношенню до державного регулювання цін на паливо в нинішніх умовах, хтось наголошує, що це дозволило уникнути масштабних спекуляцій [4], інші ж вказують на неефективність та навіть контрпродуктивність таких заходів, що тільки поглиблюють кризу [5].

Електроенергетика. Разом із тим, нові загрози, які впливають на можливість повторного загострення паливної кризи продовжують з'являтися, зокрема, через активне використання бізнесом та домогосподарствами бензинових та дизельних генераторів. Відбувається це на фоні іншої значної загрози у сфері електроенергетики, що обумовлюється тісною взаємозалежністю всього паливно-енергетичного комплексу країни. Масовані ракетні та безпілотні обстріли енергетичної інфраструктури, до яких Російська Федерація вдається на регулярній основі з жовтня 2022 року вже призвели до фактично першого в історії України «блекауту» [6], тобто масштабної системної аварії в енергосистемі, яка мала місце 23 листопада 2022 року. Внаслідок цієї аварії всі атомні станції втратили зовнішні джерела електроенергії, необхідні для їх функціонування, у результаті чого на них спрацював захист та деякі ядерні блоки зупинились [7].

Варто відзначити специфіку функціонування енергосистеми країни, яка завжди

має балансувати на однаковому рівні виробництва та споживання електроенергії. Значні перекося у будь-яку сторону можуть спровокувати каскадну аварію, яка вимкне або виведе з ладу значну частину енергетичного обладнання. Як відомо, основою електроенергетики нашої країни є потужні атомні електростанції, які забезпечують половину [8] наших потреб в електроенергії, проте зміна потужності атомних блоків є тривалим процесом, який не може швидко реагувати на зміни у споживанні електроенергії. Саме тому функціонують так звані маневрові потужності, до яких відносять теплові та гідроелектростанції, які можуть швидко наростити або зменшити генерацію електроенергії в пікові години, коли електроспоживання досягає свого максимуму. Як атомні електростанції, так і теплові та гідроелектростанції мають трансформаторні підстанції, які трансформують електричну енергію для її подальшого транспортування. Підстанції біля електростанцій трансформують електроенергію для передачі її далі магістральними мережами, якими управляє, як і всією Об'єднаною енергетичною системою, НЕК «Укренерго», а в подальшому електроенергія змагістральних мереж передається на регіональні, якими управляють оператори системи розподілу, та далі через відповідні трансформатори споживачам.

Саме провокування масштабної системної аварії в енергосистемі, очевидно, і є ціллю обстрілів української енергетичної інфраструктури. Враховуючи наведену вище специфіку можна відзначити, що цілями ударів можуть бути потужності по генерації електроенергії, трансформаторні підстанції як біля генеруючих потужностей, так і необхідні для розподілу електроенергії споживачам, а також крупні транспортні вузли електромережі.

Загроза ракетних та безпілотних обстрілів, яке є специфічною саме для умов війни, є надзвичайно складною для відповідного реагування держави. Окрім того факту, що вжити дієві заходи щодо ефективного захисту енергетичного обладнання неможливо без залучення до виконання вказаних функцій збройних сил країни, які мали б

належні засоби протиповітряної оборони, навіть враховуючи наявність таких спроможностей та можливих дій щодо укріплення та фізичного захисту енергетичного обладнання, наразі неможливо забезпечити його стовідсотковий захист.

Для громадян та економіки країни ракетні обстріли несуть значні загрози, оскільки впливають майже на всі складові енергетичної безпеки. Постачання електроенергії стає непрогнозованим, а її якість може падати та не відповідати нормативам. При цьому, дефіцит або взагалі відсутність електроенергії у певні періоди часу часто призводить до неможливості користуватись іншими послугами, такими як: водопостачання, тепlopостачання, мобільний зв'язок, Інтернет тощо. Залежно та в міру того, як генеруючі або розподільчі потужності руйнуються, усе менше електроенергії, навіть після відновлення частини обладнання, залишаються побутовим споживачам та бізнесу на фоні першочергового задоволення потреб збройних сил та критичної інфраструктури.

При цьому, відновити енергетичну інфраструктуру не завжди вдається з об'єктивних причин, оскільки запаси необхідного обладнання виснажуються з часом, а виготовити нове або взагалі немає змоги, або на це необхідно витратити від 6 до 9 місяців [9].

Ядерна енергетика. У сфері електроенергетики існує також загроза можливого ядерного інциденту на атомних електростанціях (далі – АЕС), що є загрозою континентального масштабу, яка потенційно може мати наслідки не лише для енергетики, але й для життя і здоров'я мільйонів людей та екології планети. Вказаний сценарій можливий як внаслідок прямих провокацій, зокрема, Запорізька АЕС перебуває під російською військовою окупацією з 4 березня 2022 року [10], так і через ракетні або безпілотні обстріли чи їх наслідки. Деякі фахівці вказують, що повторні зупинки ядерних блоків можуть суттєво вплинути на ядерну безпеку [7].

Незважаючи на те, що імпорт електроенергії в Україну перебуває на досить низькому рівні, який раніше використовувався

лише в окремих випадках з метою покриття дефіциту електроенергії в пікові години, загрозливим залишається факт залежності українських атомних електростанцій від російського пального. У світі існує два основних виробники пального для атомних електростанцій – Росія (ТВЕЛ) та США (Westinghouse). На користь останньої почався поступовий перехід з 2000 року, коли була підписана міжурядова угода України зі США про постачання американського пального на українські АЕС [11]. При цьому, наразі на російському ядерному пальному працюють понад половина атомних блоків в Україні. Їх швидка заміна неможлива навіть за сприятливих обставин, оскільки для переходу на американське пальне кожен ядерний блок має пройти модернізацію та перевірку безпеки через конструктивні особливості [12].

Зрештою, Україна стоїть на порозі подолання однієї з ключових загроз для енергосистеми країни, яка полягає у входженні від радянських часів до спільної з Росією та Білоруссю енергосистеми, від'єднання від якої планувалось ще з 2005 року [12]. 24 лютого 2022 року енергосистему України було від'єднано від Росії та Білорусі, а 16 березня 2022 року, на рік раніше, ніж планувалось, Україна приєдналася до об'єднаної енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E [13], що в перспективі має величезне значення не лише для енергетичної безпеки України, але й для всієї європейської зони.

Під час війни варто також враховувати, що ворог може здійснювати не лише ракетні обстріли, але й кібератаки на критичну інфраструктуру, а особливо на підприємства енергетичної галузі, про що неодноразово повідомлялось Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України [14].

Сфера газопостачання та опалення. Актуальною є загроза щодо наявних запасів природного газу та проходження опалювального сезону. Повідомляється, що Україна може покрити до двох третин власних потреб у газі за рахунок внутрішнього видобутку, проте такий видобуток може бути обмеженим через бойові дії у відповідних районах. Разом із тим, з листопада 2015 року Україна не закуповує газ в Росії,

хоча основна частина поставок з Європи здійснюється за так званим «віртуальним реверсом», коли обмін природним газом між операторами газотранспортних систем здійснюється через взаємозалік, без фізичного переміщення газу через кордон. Паралельно з цим обсяг транзиту газу через Україну з боку Росії постійно зменшується, що змушує до знаходження шляхів реального імпорту [12].

Ще однією загрозою є дефіцит запасів вугілля на українських ТЕС, а також значна залежність від Росії (за деякими повідомленнями частка Росії в українському вугільному імпорті станом на 2021 рік становила 65,5%). Наразі Росія припинила експорт енергетичного вугілля до України, а також заблокувала поставки з Казахстану [12], а тому Україні вже довелося покривати вказаний дефіцит імпортом вугілля з усіх доступних на міжнародному ринку країн.

Весь вищеописаний спектр загроз потребує належного адміністративно-правового реагування з боку всього апарату держави, а також залучення органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та окремих громадян для їх подолання. Разом із тим, правовий режим воєнного стану, який був введений Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 [15] та затверджений відповідним законом Верховною Радою України [16] вносить ряд важливих змін у модель управління країною, зокрема, що стосується реагування на загрози енергетичній безпеці країни.

Введення воєнного стану згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (далі – Закон № 389-VIII) [17] передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і за-

конних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Так, Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 72/2022 [18] у відповідності до статті 7 Закону України «Про Збройні Сили України» від 6 грудня 1991 року № 1934-XII було створено Ставку Верховного Головнокомандувача, яка відповідно до статті 8 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-XII є вищим колегіальним органом воєнного керівництва обороною держави, який створюється для забезпечення стратегічного керівництва Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами в особливий період [19]. Незважаючи на те, що такий орган, у першу чергу, створюється для керівництва Збройними Силами України, на його засіданнях неодноразово розглядалися питання енергетичної безпеки країни, зокрема, про перебіг відновлення енергетичної системи України та реалізацію заходів із забезпечення автономної роботи об'єктів критичної інфраструктури [20]. Питання енергетичної безпеки розглядаються також і на інших стратегічних нарадах, ініційованих Президентом України, наприклад, щодо безпеки енергопостачання [21], відновлення зв'язку та енергопостачання, пошкоджених унаслідок російських атак [22] тощо.

На рівні Кабінету Міністрів України діє Антикризисний енергетичний штаб, утворений Постановою Кабінету Міністрів України № 312 [23] ще в 2020 році, який є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, що сприяє здійсненню узгоджених дій органів державної влади, установ, організацій та суб'єктів господарювання врегулювання проблемних питань діяльності енергетичної галузі, займається підготовкою відповідних пропозицій та рекомендацій, а також здійснює контроль за вжиття відповідних заходів.

Зазначена модель управління сприяє більшому залученню держави в питаннях забезпечення енергетичної безпеки країни під час дії правового режиму воєнного стану, а також дозволяє більш ефективно вживати адміністративно-правові заходи

та здійснювати контроль за їх виконанням. Наразі в ході реагування на загрози, що були описані на початку статті, держава вже використала на практиці широкий спектр адміністративно-правових заходів, які доцільно розглянути за сферами їх застосування у наступних публікаціях.

Висновки

Аналіз викладених у статті загроз у різних сферах енергетичної безпеки дозволяє дійти висновку, що в умовах правового режиму воєнного стану та умовах ведення війни основною загрозою є переривання надходження енергетичних ресурсів, що може бути пов'язане як з веденням бойових дій, ракетними та безпілотними атаками на енергетичні об'єкти, так і з перериванням звичних логістичних шляхів та джерел постачання. Вказане має наслідком як пряму нестачу та неспроможність доставити енергетичні ресурси споживачам, так і неможливість здійснювати постачання енергоресурсів через руйнування відповідної інфраструктури. Ці головні ризики тягнуть за собою другорядні, як, наприклад, панічне споживання енергоресурсів населенням, зростання ціни на енергоносії тощо.

З метою реагування на ризики подібного характеру державі в умовах правового режиму воєнного стану згідно з національним законодавством надаються більш широкі та централізовані повноваження, ніж за мирних умов. З'являється новий вид державних органів – військові адміністрації. Значно зростає роль Уряду та військового командування, а також розширюється спектр правових заходів, які можуть бути використані. Зростає роль координаційних органів, що підкреслює важливість колегіального підходу реагування на загрози у сфері енергетичної безпеки, а також необхідність реагувати на загрози одразу на всіх рівнях – від центрального до місцевого. Допускається обмеження ряду конституційних прав громадян.

Таким чином, для подолання загроз у сфері енергетичної безпеки державою повинна застосовуватися низка заходів, направлених на максимально можливе дотримання прав і свобод людини і громадянина,

що може супроводжуватись відступом від них лише в інтересах загальносуспільного блага. У такому випадку дії держави мають ґрунтуватися на принципах необхідності, пропорційності та тимчасовості, а також супроводжуватись парламентським та судовим контролем.

Література

1. EnergySecurity. *Organization for Security and Co-operation in Europe*. URL: <https://www.osce.org/occea/446236> (dateofaccess: 20.12.2022).
2. Загальна сума прямих задокументованих збитків інфраструктури складає понад \$94 млрд. *Київська школа економіки*. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zadokumentovanih-zbitkiv-infrastrukturi-skladaye-ponad-94-mlrd/> (дата звернення: 20.12.2022).
3. Енергетична безпека: імпорتنі «мішені». URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/importni-misheni> (дата звернення: 20.12.2022).
4. Зануда А. Дефіцит бензину та дизпалива: чому це відбувається і що буде далі. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61469112> (дата звернення: 20.12.2022).
5. Омельченко В. Кризовий стан ринку нафтопродуктів: причини, висновки рекомендації. *Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/kryzovyi-stand-rynku-naftoproduktiv-prychyny-vysnovky-rekomendatsii>
6. Borger J. Fears for all Ukraine's nuclear plants after emergency shutdowns. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/26/fears-for-all-ukraines-nuclear-plants-after-emergency-shutdowns>
7. Топалов М. Україна пережила перший блекаут в історії: чому зупинилися атомні енергоблоки та чим це загрожує. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/28/694331/>
8. Lague P. The strategic importance of Ukraine's energy infrastructure. *Enlit*. URL: <https://www.enlit.world/regions/europe-uk/the-strategic-importance-of-ukraines-energy-infrastructure/>

9. Рясний Д., Максимчук М., Ларін Д. «У нас не може бути якогось армагеддону, що все розіб'ють і все згасне». Голова ДТЕК про удари по енергосистемі. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/19/692825/>

10. Ядерна та радіаційна безпека тримається на фаховості та відданості українського персоналу Запорізької АЕС. *Офіційний вебпортал Державної інспекції ядерного регулювання України*. URL: <https://snriu.gov.ua/news/yaderna-ta-radiacijna-bezpeka-trimayetsya-na-fahovosti-ta-viddanosti-ukrayinskogo-personalu-zaporizkoyi-aes> (дата звернення:

11. Угода про співробітництво між Україною та Сполученими Штатами Америки стосовно мирного використання ядерної енергії : Угода, Міжнар. док. від 06.05.1998 р. : станом на 19 берез. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_020#Text

12. Зануда А. Дизель, бензин, електрика, газ: скільки енергоресурсів отримує Україна від Росії. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60391632>

13. Україна приєдналася до об'єднаної енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E. *Євроінтеграційний портал*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4510>

14. Окупанти готують масовані кібератаки на об'єкти критичної інфраструктури України та її союзників. *Офіційний вебпортал Головного управління розвідки Міністерства оборони України*. URL: <https://gur.gov.ua/content/okupanty-hotuiut-masovani-kiberataky-na-obiektu-krytychnoi-infrastruktury-ukrainy-ta-ii-soiuznykiv.html>(дата звернення: 20.12.2022).

15. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>(дата звернення: 20.12.2022).

16. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 09.12.2022).

17. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 29 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

(дата звернення: 09.12.2022).

18. Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 72/2022 : станом на 19 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/2022/ed20221119#Text> (дата звернення: 09.12.2022).

19. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII : станом на 3 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/ed20220803#Text> (дата звернення: 09.12.2022).

20. Президент провів чергове засідання Ставки Верховного Головнокомандувача. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-proviv-cherгоve-zasidannya-stavki-verhovnogo-golov-79605> (дата звернення: 09.12.2022).

21. Володимир Зеленський провів нараду щодо безпеки енергопостачання. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-naradu-shodo-bezpeki-enerгоpostac-78561> (дата звернення: 09.12.2022).

22. Президент провів нараду щодо відновлення зв'язку та енергопостачання, пошкоджених унаслідок російських атак. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-proviv-naradu-shodo-vidnovlennya-zvyazku-ta-enerгоpostac-78385> (дата звернення: 09.12.2022).

23. Про утворення Антикризисового енергетичного штабу : Постанова Каб. Міністрів України від 24.04.2020 р. № 312 : станом на 18 серп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2020-п#Text> (дата звернення: 09.12.2022).

**ADMINISTRATIVE PROVISION
OF ENERGY SECURITY UNDER
MARTIAL LAW**

The main goal of the article is a complex analysis of the main types of threats that arise in the field of energy security of Ukraine under the conditions of martial law and highlighting the administrative aspects of its provision.

Ukraine's experience regarding the identification and response to threats to energy security under the martial law, which was introduced on February 24, 2022, has not yet been appropriately considered in the field of administrative law.

Based on the analysis of the threats presented in the article in various spheres of energy security, it was concluded that under martial law and the conditions of warfare, the main threat is the interruption of energy resources' supply, which can be related to the conduct of hostilities, missile and drone attacks on Ukraine's energy facilities, as well as the interruption of the usual logistics routes and sources of supply. This may result in a direct shortage or inability to deliver energy resources to consumers, or the inability to supply energy resources due to the destruction of the relevant infrastructure. Such threats entail secondary risks, such as panic consumption of energy resources, rising energy prices, etc.

Under martial law, in order to properly respond to abovementioned threats, the state is given broader and more centralized powers in accordance with national legislation, than under peacetime conditions. The new type of state bodies is introduced – military administrations. The role of the Government and military command is growing significantly, as well as the range of legal measures that can be used. In addition, the role of coordinating bodies is growing, which emphasizes the importance of a collegial approach. Restrictions on a number of constitutional rights of citizens are allowed.

It was established that in order to overcome threats in the energy security field, the state should apply a number of measures bounded by human rights, which can be limited only in the interests of the general public good. In these cases, state actions must be based on the principles of necessity, proportionality and temporality, as well as be accompanied by parliamentary and judicial control.

Key words: *energy security, threats to energy security, energy resources, martial law, administrative provision of energy security.*